

tehtävänantojen fiktio- ja faktatekstien suhdetta ei ole noin selvän numeerisesti edes veikkailtu. Laajan tekstikäsitteiden myötä mediatekstit vahvistanevat aineistoissa asemaansa, ja yleinen käsitys on, että tekstitaidon kokeen edellyttämä tarkentuva tekstianalyysi vahvistaa äidin kielen opetuksen asemaa. Uusien suunnitelmien mukaiset oppikirjat ovat juuri ilmestyneet tai ilmestymässä, ja niiden kirjallisuuskäsitys näyttää rakentuvan paljolti oppilaiden ikätasolle soveltuvien ja oppilaita kiinnostavien aikalaistekstien varaan. Yhteisesti luettujen teosten määrää tuskin lisääntyy uusien opetussuunnitelmien voimaantumisen jälkeen; sen sijaan yhteisesti luettavista ja eriteltävistä lyhyt- muotoisista teksteistä tulee kirjallisuudenopetuksen keskeisintä aineistoa.

Rikaman perustavalaatuinen tutkimus on kartoittanut lukion kirjallisuudenopetuksen tilaa viideltä vuosikymmeneltä. Kuka sitten ottaakin tehdäkseen jatkotutkimuksen, uusien opetussuunnitelmien ja uudentyypin päättökokeen vaikutusten seuranta ja analyysi sijoittuvat tarpeellisuudessaan kirjallisuudenopetuksen tutkimuskohteiden kärkeen.

Kaarina Kolu

Other Modernisms - Modernism's Others

MSA 6 -konferenssi

Vancouver, Kanada 21.- 24.10.2004

Kun kahdeksisen sataa modernismitutkijaa kokoontuu Tyynenmeren rannikolle kokeilemaan kansainvälisen modernismin rajoja, he löytävät marginaalista lähinnä itsensä. Vasta 2000-luvun kynnyksellä perustettu *Modernist Studies Association* (MSA) osoitti Kanadan Vancouverissa pidetyssä kuudennessa konferenssissaan, että satavuotiaan modernismin tutkimus on monessa suhteessa yhä lapsenkengissä - aina "modernismin" alinomaan haarautuvasta ja upottavasta määritelmästä alkaen. Modernismeista käydyssä keskustelun elinvoimasta ja moniäänisyydestä kielivät osaltaan erilaisten seminaarien, paneelien ja keskustelutilaisuuksien suoranainen runsaudenpula ja päällekkäisyys. Kun vajaat parikymmentä maata oli edustettuna, kansainvälisen konferenssin kansainvälisyys jätti toivomisen varaa.

Modernismitutkijoiden yhä tiiviimpään poikkitaiteelliseen vuoropuheluun tähtäävä konferenssi pyrki ravistelemaan ja murtamaan reuna-aitojaan, mitä tulee kieliin, murteisiin, kulttuureihin, kohdeyleisöihin, sukupuoleen, politiikkaan sekä aatehistorian ismeihin. Tulevaisuuden tutkimuskentäksi kohotettiin rajojen ylityskohdat ja modernismin kulttuuriset kulkuvälineet: kääntyminen ja kääntymättömyys sekä modernismin muuntuminen ja monikollistuminen kansallisiksi tai ajallisesti ja tilallisesti tiukemmin rajatuiksi paikallisperinteiksi. Samalla ha-

luttiin tietoisesti sekoittaa modernismin leviämisen ja vaikutussuhteiden perinteisen länsilähtöistä magneettikenttää: marginaalejaan yksisuuntaisesti markkina-arvottavan ja kaltaiseen kangistavan kiikaritutkan sijaan puhuttiin toisen sa kohtaavista ja haastavista katseista, eri lähtökohdista kasvaneista ja dialogisista tavoista määritellä moderni.

Jo provosoivasti postmodernin piiristä kutsutut - ja provosoivat - esitelmöitsijävieraat, kuten Linda Hutcheon, paljastivat konferenssin tavoitteeksi marginaalin etsimisen modernin ydintä järkyttämällä. Lähinnä elokuvataiteen esimerkkejä käyttäen Hutcheon kyseenalaisti myyntejä modernistisen taideteoksen mediasidonnaisuudesta ja taidemuotojen välisen kääntämisen mahdottomuudesta. Tavoitteena ei niinkään ollut raja-aitojen murtaminen vaan niiden poistaminen sieltä, missä niitä ei alun pitäen ole ollut. Konferenssin teemaa tukivat myös vuonna 2003 edesmenneen professori Hugh Kennerin kunniaksi järjestetyt kaksi muistoseminaarina. Työssään eritoten englanninkielisen modernismin paaluttajana Kenner korosti kanonisoimiensa modernistikirjailijoiden lähtökohtaista ulkopuolisuutta ja modernismin rakentumista liikkeenä marginaalista keskustaan - oli kyseessä sitten Ezra Pound, James Joyce, Samuel Beckett tai T. S. Eliot. Kennerin voimana pidetään, ettei hänen kameleonttimaista kirjoitustyyliään voi käyttää "kenneriaanismen" koulukunnan perustuksena, vaan pikemminkin kehittämään valmiita luokituksia vieroksuvia sekä yksityiskohdille ja tekstien vivahteille avoimia, herkistyviä

tutkijanaisteja.

Katvealueitten valottaminen johti myös modernistiseksi luonnehditun kokemuksen - näkyjen, äänten, hajujen, makujen - synesteettiseen laajentumiseen. Puheenvuoroissa moderni nähtiin löytöretkenä maan- ja kaupunginosasta toiseen. Keskustelu häilyi kaupungin, kaatopaikan ja viidakon laitamilla ja teki ihmisen ja modernin teknologian kohtaamispaikasta joko kodin tai vieroksunnan kohteen. Vieraus ruumiillistui konferenssissa usein modernistin matkana, joko maailmalle tai autobiografisesti itseensä. Matkalaukkumodernistissa nähtiin esimerkiksi intiaani- tai maorikulttuurin kaupallistaja, jonka matkassa kulkee eksotiikkaa eräänlaiseen hyperetnisyyteen asti fetisoiva, erilaisuutta turistinähtävyydeksi tai esitykseksi etäännyttävä ja samalla tasapäästävä diskurssi. Tarvittaessa modernismi pääsee marginaaliinsa yksinkertaisesti pysähtymällä ja tympäntymällä omaan ympäristöön ja itseensä - kuten osa vaikkapa Virginia Woolfin henkilöhaamoista.

Modernismin rajankäyntien tulehtuneisuutta kuvasti omalta osaltaan pohjoisamerikkalaisten modernismikonferenssin vakionumeroksi 1990-luvulla nousut kiista T. S. Eliotin ja hänen edustamansa modernismin suhteista antisemitismiin. Anthony Juliuksen ja Christopher Rickin kirjoista näkyvimmin polttoainetta saanut keskustelu on ajoittain hallinnut myös *Modernist Studies Associationin* aikakauskirjaa *Modernism/Modernity*, jonka sivuilla sitä on puitu Ronald Schuchardin aloitteesta. Vancouverissa muun muas-

sa Marjorie Perloff, Jonathan Freedman, David Chinitz ja Maeera Schreiber jatkoivat keskustelua, mutta myös kyseenalaisivat koko väittelyn esimerkkinä itseään ruokkivasta ikiliikkujasta, joka perustuu yksinkertaistetuille binaarioppositioille ja joka helposti hajoaa jo määritelmien ongelmallisuuteen. Pitkälti purkuvalmiina nähtiin myös modernismin sisälle piirretty perinteinen jakolinja ns. korkea- ja populaarikulttuurin välillä. Eliotin ja modernistisen patriarkaatin ympärillä käydyin sukupuolipolemiikin avautumisesta yhä kompleksisemmaksi kielii puolestaan konferenssin aikoihin ilmestynyt, Cassandra Laityn ja Nancy Gishin toimittama artikkelikokoelma *Gender, Desire, and Sexuality in T. S. Eliot* (Cambridge University, 2004).

Tutkimuksen ja kirjallisuushistorian marginaalista nostettiin konferenssissa erityisesti esiin kielellisen ja kulttuurisen kääntämisen usein sivuutettu vaikutus kansallisten modernismien ja niiden muuntuvien painotusten syntyyn. Käännös on keskeisessä osassa modernismin ominaislaadun tai vierauden tunnun säilyttämisessä ja elvyttämisessä, mutta myös sen mahdollisessa häivyttämisessä ja kotouttamisessa. Tässä yhteydessä suomenkielisen ja suomenruotsalaisen modernismin vertaaminen tarjoaa kiehtovan erityistapauksen, jolla erilaisten kielijärjestelmien ja vaihtelevien kulttuurisuhteiden vaikutusta kansainvälisten modernistien tutkimukseen voi lähestyä maantieteellisesti tiiviillä koekentällä. Yhtymäkohtia voi hakea niin Espanjan ja Portugalin raja-alueiden ja kielivä-

hemmistöjen modernisoitumisesta kuin Japanin 1920-30-lukujen *modanizumun* muotoutumisesta. Kanadassa käännösteorioita problematisoivat eritoten Espanjan Vigon yliopiston tutkijat.

Siinä missä edustavina pidettävien modernistikirjailijoiden kirjo kasvaa, modernistitutkijoista Kanadan konferenssi antoi yllättävän homogeenisen kuvan: toiseutta käsitelleessä tapaamisessa oli lopulta läsnä huomattavan vähän ”toisia” tutkijoita maantieteellisesti, kielellisesti tai etnisesti katsottuna. Vaikka modernismin kääntäminen niitti kasvavaa huomiota, se ei huojuttanut konferenssin englantinkielistä kielimonopolia. Näkökulman muutoksena voi pitää katseen siirtämistä Atlantilta Tyynen valtameren maihin. Siirtymä ilmentää myös pohjoisamerikkalaisessa modernismikeskustelussa kentien entistä selvempänä piirtyvää eurooppalaisen modernismiperinteen syrjäyttämistä. Omanlaisestaan konsensuksesta kertoivat myös konferenssihjelman kylkiäisiksi liitetyt runoillat, kun akateemisten oppiarvojensa mukaan esitellyt runoilijat naapurimaan presidentinvaalien alla esittivät räiskyvän poliittisia tekstejä – konferenssin eniten siteeratut ”runoilijat” olivat George W. Bush ja Donald Rumsfeld.

Eurooppalaisten osanottajien pieneen piiriin konferenssi iskosti terveellistä toiseuden ja marginalisoinnin kokemusta. Samalla se muistutti, miten tärkeää on osallistua keskusteluun ja sen kulloistenkin teemojen valikoitumiseen. Tiiviimpää kansainvälistymistä tarvitaan, kun tutkimuksen haasteena on modernismin keskustan asettaminen yhä laajempaan

liikkeeseen ja vaihtotalouteen marginaalisten modernin ja modernismin määritelmien kanssa.

Maili Öst

“There will be no summer” – environmental awakening in Timo K. Mukka’s novel *Ja kesän heinä kuolee*

Timo K. Mukka’s (1944–1973) novel *Ja kesän heinä kuolee* (1968) is one of the first reactions in Finnish literature to the new environmental debates that took place in the 1960’s. Modern environmentalism began with ‘A Fable for Tomorrow’ in Rachel Carson’s *Silent Spring* (1962). The title of Carson’s book that alludes to the loss of bird population, became a synecdoche for a larger environmental apocalypse. It is also an example of a new kind of environmental rhetoric of the 1960’s, when for instance, Paul Erlich introduced the concept of ecocatastrophe. This article gives a short introduction to the history of ecocriticism and examines Timo K. Mukka’s novel in relation to the environmental debates in the 1960’s.

The autofictional *Ja kesän heinä kuolee* intertwines personal and political issues. The wounded protagonist’s battle for his life in autumnal forest represents an allegory of mankind. In the article, Mukka’s novel is analysed in the light of Bakhtinian chronotope that binds together the environmental elements and the self. Moreover, the allusions to Carson’s fable

demonstrate the apocalyptic themes inscribed in the novel.

Already in Mukka’s earlier works, such as *Maa on syntinen laulu* (1964), critics detected an extraordinarily strong and close relationship between man and nature. But only in *Ja kesän heinä kuolee* the representation of nature became greatly influenced by the Western environmental debate. Despite the novel’s explicit dialogue with the social and political movements, the environmental themes went largely unnoticed in the reception of Mukka as a “mythic shaman”.

Toni Lahtinen

Letter by letter, feather by feather – Bird motifs and the concreteness of meaning in Timo Haajanen’s poems

In this article, I examine the detailed descriptions of birds and bird carcasses in the poems of Timo Haajanen as examples of concreteness of meaning in poetic language. Concreteness is here defined as a type of meaning parallel to abstract or symbolic meaning. The concrete and the abstract are emphasised as parallel – in fact, almost simultaneous – types of meaning, due to which the meaning of a motif is always twofold. A bird motif interpreted as an animal in the scene of the poem always carries symbolic or other textually or intertextually determined

meanings arising from the textual character of the motif. The article presents critique on Michael Riffaterre's interpretative semiotics, which conceptualises the semiotic level as prior to the mimetic level. The aim of this study is to show that such a hierarchy does not adequately account for the concurrence of the concrete and the abstract dimensions of meaning. Although concreteness is also seen as a stylistic feature through Murray Krieger's study on the figure of ekphrasis, it is primarily theorised as an interpretative aspect.

The concept of concreteness as an interpretative aspect is defined by relating it to two types of referentiality: imaginative reference (the bird is understood as "being" in the scene of the poem) and linguistic reference (the word "bird" refers to a particular type of animal).

Karoliina Lummaa

Uutta kirjallisuudentutkimuksen alalta

Väitöksiä:

HEIDI GRÖNSTRAND: *Naiskirjailija, romaani ja kirjallisuuden merkitys 1840-luvulla*. SKST 1019. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

VESA HAAPALA: *Kaipaus ja kielto. Edith Södergranin Dikter-kokoelman poetiikkaa*. SKST 1012. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

SUSANNA ITÄKARE: *Emme ole enkeleitä*.

Katolisten naissääntökuntalaisten sukupuolitetut representaatiot 1900-luvun loppupuolen romaaneissa. <http://ethesis.helsinki.fi>

MARKKU LEHTIMÄKI: *The Poetics of Norman Mailer's Nonfiction. Self-Reflexivity, Literary Form, and the Rhetoric of Narrative*. Tampere Studies in Literature and Textuality. Tampere University Press: TUP, 2005.

OLLI MÄKINEN: *Moderni, toisto ja ironia. Søren Kierkegaardin estetiikan aspekteja ja Joseph Hellerin Catch-22*. Acta Universitatis Ouluensis. Series B, Humaniora, Oulun yliopisto, 2004.

KIRSI UOLA: *Vastakohtien meren ristiriitainen sankari. Suomalainen merikirjallisuus – oppositioasetelmia ja rajanvetoja*. SKST 949. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004.

Muita:

Estetiikan syntysanat. Suomalaisen estetiikan avainkirjoituksia valistusajalta 1970-luvun alkuun. Toim. Oiva Kuisma ja H. K. Riikonen. SKST 1015. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

Intertextuality and Intersemiosis. Ed. by Marina Grishakova and Markku Lehtimäki. Tartu University Press, 2004.

Katkos ja kytkös. Modernismin ja postmodernismin suhde traditioon. Toim. Katriina Kajannes, Leena Kirstinä ja Annika Waenerberg. SKST 966. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004.

PÄIVI KOSONEN: *Elämisen taidosta. Esseitä modernin kirjallisuuden tunnoista*. Tampere University Press: TUP, 2004.

Lajit yli rajojen. Suomalaisen kirjallisuus-

den lajeja. Toim. Pirjo Lyytikäinen, Jyrki Nummi ja Päivi Koivisto. Tietolipas 207. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

Lukulampun valo. Liisi Huhtalan juhla-kirja. Toim. Veijo Pulkkinen et al. Oulun yliopisto, 2004.

MIKKONEN, KAI: *Kuva ja sana: kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä*. Helsinki: Gaudeamus, 2005.

PÄIVI MEHTONEN: *Obscure Language, Unclear Literature. Theory and Practice From Quintilian To the Enlightenment*. Transl. by Robert MacGilleon. Academia Scientiarum Fennica: Bookstore Tiedekirja, 2003 (Gummerus).

TEIVAS OKSALA: *J. L. Runebergin Kreikka ja Rooma. Tutkielmia Runebergin suhteesta antiikkiin ja klassiseen perintöön*. SKST 944, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004.

JOHANNA PENTIKÄINEN: *Rautaa, unta*

ja kultaa. Myytit ja myyttien käyttö Paavo Haavikon Kalevala-aiheissa teoksissa. SKST 951. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004.

Rappauksia. Esseitä kirjallisuudentutkimuksesta. Leena Kirstinälle hänen 60-vuotispäivänään. Toim. Outi Oja et al. Atena, 2004 (Gummerus).

KAISU RÄTTYÄ: *Suvi kinosta seuraten. Näkökulmia Jukka Parkkisen trilogiaan*. Yliopistopaino Kustannus, Helsinki University Press, 2005.

LIISA SAARILUOMA: *Milan Kundera, viimeinen modernisti*. Artes liberales. Faros-kustannus, 2005.

MIIA VATKA: *Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua*. SKST 1020. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005.

Tiedota uutuuksista – lähetä kirja tai sen tiedot Avaimen toimitussihteerille!

Aika maksaa KTS:n jäsenmaksu!	
Saajan tilinumero: 800012-1473445	
Saaja: Kirjallisuudentutkijain Seura	
Merkitse maksajan kohdalle nimi ja osoite lehden postitusta varten.	
Seurasta saat lisätietoja netistä: www.helsinki.fi/jarj/skts .	
Tililtä n:o	Eräpäivä: 30.6.2005 Euro

